

MỘT SỐ SUY NGHĨ XOAY QUANH QUAN ĐIỂM GIÁO DỤC CỦA KHỔNG TỬ

Phan Bích Ngọc

Trường Đại học Ngoại ngữ

Đại học Quốc gia Hà Nội

1. Giáo dục là một hiện tượng xã hội đặc biệt, là hiện tượng thế hệ đi trước truyền lại cho thế hệ đi sau những kinh nghiệm xã hội lịch sử. Thế hệ đi sau tiếp thu những kinh nghiệm xã hội đó để tham gia vào đời sống xã hội, tham gia vào quan hệ sản xuất và các hoạt động xã hội khác nhằm hoàn thiện nhân cách. Giáo dục xuất hiện cùng với sự xuất hiện của xã hội loài người, chỉ có trong đời sống con người. Cùng với sự hình thành và phát triển của xã hội loài người, trải qua những thăng trầm của lịch sử, giáo dục ngày càng khẳng định vai trò ưu việt của mình trong sự phát triển và hoàn thiện nhân cách con người. Ngày nay, khoa học kỹ thuật phát triển, sự bùng nổ thông tin ngày càng mạnh mẽ thì giáo dục lại càng cần thiết hơn bao giờ hết. Giáo dục là một trong những phương tiện hữu hiệu nhất giúp con người định hướng được lí tưởng sống, điều chỉnh thái độ, hành vi hành động của mình... nhằm thích ứng được với cuộc sống phức tạp và nhiều biến động.

Xuyên suốt quá trình hình thành và phát triển lịch sử giáo dục của nhân loại, chúng ta thấy có rất nhiều nhà giáo dục tài ba, lỗi lạc với những quan điểm giáo dục đã trở thành chân lý của thời đại, những lý tưởng cao đẹp mà con người luôn vươn tới. Khổng Tử là một trong những nhà giáo dục vĩ đại đó. Quan điểm giáo dục của Khổng Tử hướng người ta vươn tới "nhân, lễ, nghĩa, trí, dũng" trong cuộc sống. Để có thể đạt được những lý tưởng cao đẹp này, mỗi chúng ta luôn phải được giáo dục, có giáo dục và tự giáo dục, nghĩa là "Dạy và học là việc suốt đời".

2. Trong quá trình giáo dục nhân cách cho người học, người thầy giáo luôn giữ vai trò chủ đạo, là người tổ chức, điều khiển quá trình giáo dục học sinh. Quan điểm giáo dục về vai trò của thầy được phản ánh không chỉ trong đời sống, thực tiễn giáo dục mà cả trong ca dao Việt Nam. Trong kho tàng văn học Việt Nam có rất nhiều câu ca dao, tục ngữ hay nói lên vai trò của giáo dục nói chung, vai trò của người thầy nói riêng. Mỗi khi nói đến vai trò của người thầy, nhân dân ta thường nhắc tới câu: "Không thầy đố mày làm nên" hay "Trọng thầy mới được làm thầy"... Các câu ca dao trên đã khẳng định vai trò chủ đạo của người thầy trong việc tổ chức các hoạt động học tập của học sinh để họ có thể tiếp thu và phát triển tri thức, trí tuệ, đạo đức, thế giới quan... một cách toàn diện. Vai trò của thầy còn được thể hiện qua câu ca dao:

"Muốn sang thì bắc cầu Kiều

Muốn con hay chữ thì yêu lấy thầy"

Những câu ca ngọt ngào, đầm thắm đã nói lên tình cảm, sự kính trọng đối với người thầy trong sự hình thành và phát triển nhân cách của học trò. Từ đời này sang đời khác, vai trò của người thầy luôn được đề cao, cố thủ tướng Phạm Văn Đồng có nói: "Nghề dạy học là một nghề cao quý nhất trong các nghề cao quý, nghề dạy học là nghề sáng tạo vào bậc nhất trong các nghề sáng tạo... vì nó sáng tạo ra những con người sáng tạo". Tự hào, vinh dự với vai trò của mình trong sự nghiệp "trồng người", người thầy nhận thấy mình cần phải luôn luôn tu dưỡng phẩm chất, đạo đức, không ngừng trau dồi học vấn, tri thức và đặc biệt "Dạy người không biết mệt", người thầy phải luôn xác định: "Dạy và học là việc suốt đời". Quan điểm giáo dục "Dạy và học là việc suốt đời" đã được Khổng Tử đưa ra từ những năm trước công nguyên và luôn được các thế hệ sau đó kế thừa và phát huy.

3. Nội dung quan điểm giáo dục của Khổng Tử

3.1. Nội dung quan điểm "Học để sau đó biết là không bao giờ đủ"

Ngạn ngữ xưa có câu "Cái hiểu biết là có hạn, cái không hiểu biết là vô hạn".

Thật vậy, vốn hiểu biết của mỗi người là rất nhỏ bé, dường như chỉ là hạt cát trong biển tri thức của nhân loại. Song, càng cảm thấy

mình nhỏ bé bao nhiêu con người càng khao khát mở rộng tầm nhìn, vốn hiểu biết về các mặt của đời sống, văn hóa, xã hội, kinh tế, chính trị... bấy nhiêu. Do đó, đúng như Khổng Tử đã khẳng định: "Học để sau đó biết là không bao giờ đủ". Chỉ có học tập mới có thể nối con người với tri thức, và chỉ có học tập mới chỉ cho con người thấy vốn hiểu biết là "Không bao giờ đủ".

Trong quá trình tìm kiếm tri thức, mỗi người chúng ta đều nhận ra việc học là không khi nào đủ. Tuy nhiên "Biết không đủ để sau đó tự cố gắng". Thuở sinh thời, Khổng Tử luôn động viên, chỉ bảo học trò nhận ra những điểm yếu kém, không dấu dốt: "Biết thì nói là biết, không biết thì nói là không biết, thế mới là người biết" để tự ý thức học tập, để tự cố gắng.

3.2. Nội dung quan điểm “Dạy để biết sau đó còn nhiều khó khăn”

Nghề dạy học được xã hội đánh giá là một nghề vô cùng cao quý, có nhiệm vụ là xây dựng những kiểu nhân cách phù hợp với yêu cầu, đòi hỏi của xã hội. Nếu không hiểu và không thực sự quan tâm đến nghề dạy học, nhìn bề ngoài nhiều người cho rằng đây là một nghề nhàn hạ, nhưng thực tế hoàn toàn ngược lại. Để có thể hình thành và phát triển nhân cách tốt cho trò, trước hết người thầy phải có những phẩm chất đạo đức tốt đẹp, có tình yêu trò, có tấm lòng nhân hậu, vị tha. Nếu người thầy giáo không có ý thức đầy đủ về quan điểm đạo đức để làm nền tảng cho ý thức xã hội, cho lý thuyết giáo dục và cho công tác giảng dạy thì họ sẽ mất đi sự tin cậy và lòng tôn trọng của học trò mình.

Học sinh của Khổng Tử trước đây phần đông là học sinh bần hàn nghèo khó. Do vậy Khổng Tử đặt ra mức học phí rất thấp, chỉ mang tính tượng trưng. Ông cho rằng: "Chỉ cần các trò tự giác đưa chút lễ mọn đến, ta chưa bao giờ từ chối dạy cả". Đạo đức người thầy của Khổng Tử đã được truyền mãi sang ngày nay. Tuy nhiên trong xã hội hiện nay trong điều kiện kinh tế thị trường, người thầy luôn phải tự đấu tranh tư tưởng để có thể vượt qua mọi cám dỗ về vật chất, giữ vững vị trí vai trò của mình.

Xã hội ngày càng phát triển, cuộc sống luôn biến đổi từng ngày từng giờ với biết bao điều mới lạ, học sinh ngày càng có điều kiện

thuận lợi cho học tập, nhận thức, phát triển trí thông minh, óc sáng tạo, đặc biệt các em rất nhạy bén với thông tin mới. Do vậy, nếu người thầy ngừng học tập, tự tu dưỡng thì sẽ bị tụt hậu và tự đánh mất mình trong niềm tin của trò và tự mình đào thải mình ra khỏi vị trí xã hội.

Vấn đề đặt ra là người thầy phải có tri thức tổng quát, có chuyên môn sâu, được đào tạo có hệ thống và thường xuyên bồi dưỡng chuyên môn, nghiệp vụ. Đối tượng giáo dục luôn mang tính cụ thể, đa dạng. Để làm tốt công tác của mình, người thầy giáo phải kiên trì, tự chủ, có phẩm chất cao, có ý chí, hiểu tâm sinh lý học sinh, dành cho học sinh tình yêu thương thật sự và "dạy người không biết mệt".

Để làm tốt công tác của mình, người thầy phải phấn đấu không ngừng để thực sự là "tấm gương sáng cho học sinh noi theo".

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- 1 Lý Anh Hoa, *Trí tuệ Khổng Tử*, NXB Văn hóa - Thông tin, 2001.
- 2 Quang Phong, Lam Duật Thời, *Bàn về Khổng Tử*, NXB Sự thật, 1963.
- 3 Khương Lam Tường, Lý Cảnh Minh, *Khổng Tử gia giáo*. NXB Thế giới, 1999.
- 4 Đức Minh, *Một số vấn đề về TLH SP và lứa tuổi VN*, NXB Giáo dục 1975.